

Marknadskontroll av byggprodukter

Slutrapport för förtillverkade avloppsan-
läggningar

Marknadskontroll av byggprodukter

Slutrapport för förtillverkade avloppsanläggningar

Titel: Marknadskontroll av byggprodukter – slutrapport för förtillverkade
avloppsanläggningar
Utgivare: Boverket, juni, 2020
Diarienummer: 3.5.4 604/2015

Webbplats: www.boverket.se/mk
Telefon: 0455-35 30 00
Postadress: Boverket, Box 534, 371 23 Karlskrona

Rapporten finns i pdf-format på Boverkets webbplats.
Den kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Förord

Boverket är ansvarig myndighet för marknadskontroll av byggprodukter som tillhandahålls på den svenska marknaden. Syftet med Boverkets marknadskontroll är att säkerställa att produkter som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav i lagstiftningen och inte utgör en risk för människors hälsa och säkerhet.

Som ett led i att säkerställa ovanstående inledde Boverket år 2015 en marknadskontroll av förtillverkade avloppsanläggningar (minireningsverk) som finns på den svenska marknaden. Denna rapport avslutar detta marknadskontrollprojekt.

Slutrapporten är sammanställd av jurist Elin Mattsson i samarbete med civilingenjör Krister Svensson på Tillsynsenheten.

Karlskrona juni 2020.

Peter Fransson
avdelningschef

Innehåll

Bakgrund.....	6
Inledning.....	6
Byggproduktförordningen.....	7
Dokumentationskontroll.....	8
Urval för kontroll.....	8
Resultat av dokumentationskontrollen.....	8
Slutsatser.....	11

Boverkets marknadskontroll syftar till att säkerställa att de byggprodukter som tillhandahålls på den svenska marknaden uppfyller de krav som ställs enligt europeisk lagstiftning.

Syftet med den här marknadskontrollen har varit att säkerställa att minireningsverk som tillhandahålls i Sverige uppfyller gällande krav. Inom ramen för detta projekt kontaktades totalt 33 aktörer, varav 12 tillverkare och 21 distributörer. I detta projekt har inga importörer kontrollerats.

Projektet har bestått av dokumentationskontroll, och har inte innefattat några provningar. Samtliga tillverkare som hade avvikelser i sin dokumentation kontaktades och fick tillfälle att korrigera bristerna. Distributörer med brister i dokumentation informerades om dessa, innan ärendet skickades till behörigt marknadskontrollerande land för vidare handläggning. Mot bakgrund av genomförda kontroller och resultatet av kontakterna med de berörda aktörerna finner Boverket att projektet kan avslutas.

Denna rapport avslutar därmed Boverkets marknadskontrollprojekt avseende minireningsverk.

Bakgrund

Inledning

Boverket är ansvarig marknadskontrollmyndighet för produkter som omfattas av EU:s byggproduktförordning 305/2011, nedan kallad byggproduktförordningen¹. Under en period mottog Boverket anmälningar, frågor och övriga inspel som påvisade en osäkerhet kring regleringen av minireningsverk som tillhandahålls på den svenska marknaden. Osäkerheten visades bero på oklarheter kring byggproduktförordningen och dess påverkan på viss tvingande dokumentation.

Under februari 2015–juni 2020 utförde Boverket därför en marknadskontroll av minireningsverk som tillhandahölls på den svenska marknaden.² Marknadskontrollen bestod av en s.k. dokumentationskontroll i enlighet med byggproduktförordningens krav, med fokus på prestandadeklaration, CE-märkning samt bruksanvisning och säkerhetsföreskrifter.

Projektet avsåg inledningsvis att kontrollera ett tjugotal aktörer på den svenska marknaden, med en representativ fördelning av tillverkare och distributörer. När projektet avslutades hade totalt 21 aktörers dokumentation kontrollerats, varav 6 var tillverkare och 15 distributörer.

Marknadskontrollen har gett Boverket en möjlighet att informera branschens aktörer om gällande krav, samt även gett en insikt i branschens frågeställningar och eventuella osäkerheter. Kontrollens grundsyfte har varit att säkerställa att tillverkarna följde gällande krav. Resultatet av marknadskontrollen redovisas i denna rapport.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG.

² Marknadskontrollen avsåg enbart de förtillverkade avloppsanläggningar (minireningsverk) som omfattas av den harmoniserade standarden SS-EN 12566-3:2005+A2:2013.

Byggproduktförordningen

Byggproduktförordningen innehåller gällande bestämmelser om byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard.

Byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard ska ha en prestandadeklaration och vara CE-märkta. Detta gäller sedan den 1 juli 2013 då byggproduktförordningen blev tillämplig fullt ut.

Aktuell harmoniserad standard

Minireningsverk omfattas av den harmoniserade standarden SS-EN 12566-3:2005+A2:2013. Detta innebär att minireningsverk ska ha prestandadeklaration och vara CE-märkta innan de sätts på den inre marknaden.

En nyare version av standarden är framtagen av det europeiska standardiseringsorganet CEN.³ Denna har ännu inte citerats i Europeiska unionens officiella tidskrift, EUT, och får därför inte användas som grund för prestandadeklaration och CE-märkning.⁴

System för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda

En byggprodukt som omfattas av en harmoniserad standard är föremål för ett eller flera olika system för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda.

Minireningsverk omfattas av system 3 för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda, vilket innebär att tillverkaren ska vända sig till ett anmält organ för att genomföra en bedömning av byggproduktens prestanda på grundval av provning, beräkning, tabellerade värden eller beskrivande dokumentation av produkten. Bedömningsresultaten ligger därefter till grund för deklarerad prestanda i prestandadeklarationen. Tillverkaren ansvarar därutöver för att utföra tillverkningskontroll i fabrik.

³ SS-EN 12566-3:2016 Avlopp - Reningsanläggning upp till 50 pe - Del 3: Förtillverkade avloppsanläggningar.

⁴ Uppgift från den 27 april 2020.

Dokumentationskontroll

Urval för kontroll

Urvalet till marknadskontrollen byggde på omvärldsbevakning, som omfattade såväl en kartläggning av marknaden som inkomna tips och anmälningar från allmänheten. Boverket fick även in frågor om dessa produkter från kommunerna, som i sin verksamhet svarar för tillsynen över minireningsverkens installation och drift.

Projektet avsåg från början att innefatta dokumentationskontroll av ett tjugotal aktörer, som vid tidpunkten för projektets inledande tillhandahöll minireningsverk på den svenska marknaden. Boverket hade innan projektet påbörjades mottagit frågor om dokumentation för specifika minireningsverk från miljö- och hälsoskydds nämnder. Ytterligare frågor inkom och hanterades även under projektets gång i form av anmälningar från bland annat allmänheten och kommuner. Boverket valde att inkludera dessa i projektet eftersom det sammanföll tidsenligt med projektplanen.

När projektet avslutades hade 33 aktörer kontaktats, varav 12 tillverkare och 21 distributörer. Av dessa angav emellertid sex stycken aktörer att de inte sålde minireningsverk som omfattades av den harmoniserade standarden SS-EN 12566-3:2005+A2:2013. Ytterligare fem aktörer hade under projektets gång avvecklat verksamheten eller på annat sätt slutat tillhandahålla produkter på den svenska marknaden, varvid Boverket inte kunnat granska dokumentationen. Ett ärende kvarstår och är vid dags datum inte avslutat. Ärendet bedöms dock kunna avsluta inom kort, då det enbart kvarstår mindre formalia fel i dokumentationen. Ärendet bedöms inte påverka projektet slutsats och har därför lyfts ut ur projektet samt även denna slutrapport. Det totala antalet aktörer vars dokumentation Boverket granskat blev således 21 stycken.

Resultat av dokumentationskontrollen

Boverket begärde in prestandadeklaration, CE-märkning, rapporter från inledande typprovningar samt bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter för en specifik produkt från samtliga tillverkare som ingick i kontrollen.

Från distributörer begärdes prestandadeklaration och CE-märkning samt bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter för en specifik produkt ur deras sortiment.

Den inkomna dokumentationen granskades med utgångspunkt från de krav som ställs i byggproduktförordningen samt den tillämpliga harmoniserade standardens ZA-bilaga.

Marknadskontrollen visade på flera brister i samtliga aktörers dokumentation. Bristerna i dokumentationen beskrivs nedan under respektive rubrik. Efter kommunikation med berörda aktörer har de genomfört eller påbörjat genomförandet av nödvändiga rättelser. I några fall genomfördes fysiska besök eller telefonmöten med aktörer för att diskutera specifika frågeställningar.

Prestandadeklaration

Merparten av de prestandadeklarationer som Boverket fick ta del av var behäftade med formella brister.

Under projektets gång konstaterade Boverket att det fanns en stor okunskap inom branschen om byggproduktförordningen och den harmoniserade standarden. För att lösa detta problem och öka medvetenheten om byggproduktförordningen tog Boverket fram informationsmaterial om prestandadeklaration och CE-märkning. Denna spreds därefter till berörda tillverkare, eventuella konsulter, distributörer och branschorganisationer. Marknadskontrollen avsåg enbart produkter som omfattades av del 3 i 12566-serien, men Boverket tog i samband med projektet fram information till plattformen PBL kunskapsbanken för andra enskilda avloppsanläggningar som omfattas av andra delar av standardserien SS-EN 12566.

Ett relativt vanligt förekommande fel var att tillverkare deklarerade prestanda utifrån den ännu inte citerade versionen av standarden, SS-EN 12566-3:2016. Detta fel observerades hos 6 av 22 aktörers prestandadeklarationer. Genom ovannämnda informationsblad korrigerade samtliga aktörer dokumentationen.

Ett annat vanligt förekommande fel var att prestandadeklarationerna innehöll information som inte krävdes enligt byggproduktförordningen och den harmoniserade standarden. Vissa tillverkare deklarerade egenskaper utöver de som omnämns i den harmoniserade standardens ZA-bilaga. Detta korrigerades när Boverket påtalade bristerna.

CE-märkning

Merparten av de CE-märkningar som Boverket fick ta del av inom ramen för projektet var behäftade med formella brister. Ett antal CE-märkningar uppfyllde inte byggproduktförordningens krav, då de antingen saknade väsentlig information eller inte var unika för produkten.

Hos tolv aktörer observerades avsaknad av ett flertal av de väsentliga egenskaper som anges i standardens ZA-bilaga. Vissa aktörer hade dock deklarerat prestanda för dessa egenskaper i prestandadeklarationen. Ett ytterligare fel gällande de väsentliga egenskaperna var att vissa CE-märkningar innehöll information utöver de väsentliga egenskaperna. Uppgifter om bakteriereduktion, slamtömning och material inkluderades däribland.

Likt prestandadeklarationerna, förekom det att CE-märkningar hade upprättats gentemot den version av standarden som inte citerats i EUT, nämligen SS-EN 12566-3:2016.

Via korrigeringsbrev och informationsbladet åtgärdades alla ovanstående brister.

Inledande typprovning

Minireningsverk lyder under system 3 för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda. Detta innebär att tillverkaren ska med hjälp av ett anmält organ fastställa produktens prestanda på grundval av provning, beräkning, tabellerade värden eller beskrivande dokumentation av produkten. Boverket begärde således in rapporten om inledande typprovning från urvalets samtliga tillverkare.

Samtliga tillverkare hade dokumenterade provningar för produkten. Minireningsverk som omfattas av den harmoniserade standarden provas mot den specifika SS-EN 12566-3-delen av standardserien. En aktör hade emellertid på grund av okunskap om standardens utformning anlitat ett laboratorium som, för den specifika standarddelen, dessvärre inte var ett anmält organ. Provningarna utfördes dessutom mot fel del av standardserien och dess tillämplighet mot EN 12566-3-delen av standardserien kunde inte styrkas av det laboratorium som utfört testerna då de saknade status som anmält organ för den delen. Genom korrigeringsbrev uppmärksammades tillverkaren om felet, och kunde direkt påbörja arbetet med att verifiera provningsresultaten hos ett för standarden anmält organ. Det anmälda organet fick ta del av det andra laboratoriets underlag och kunde genom egna bedömningar säkerställa att produkten uppfyllde kraven.

Några tillverkare av minireningsverk använde system eller komponenter som tillverkats och provats av andra leverantörer. Genom tillstånd från leverantören kan systemens eller komponenternas provningsresultat användas för att deklarerat prestanda för den nya produkten. Detta förutsätter dock iakttagande av leverantörens exakta anvisningar för ett sådant system eller komponent.

Slutsatser

Boverkets marknadskontroll av minireningsverk inleddes som reaktion på anmälningar och frågor som inkommit till myndigheten. En omvärldsbevakning visade på stora brister inom branschen gällande byggproduktförordningens krav på dokumentation.

Själva kontrollinsatsen har genomförts genom skrivbordskontroller. Syftet med det valda arbetssättet i detta projekt var att reducera kostnader för och miljöpåverkan från resor samt att Boverket fick utrymme att kontakta fler ekonomiska aktörer med högre representativt värde för den svenska marknaden, än om det gjorts företagsbesök i varje enskilt ärende.

Den dokumentation som Boverket fick ta del av i projektet visade på en stor okunskap om rådande regelverk inom branschen. Merparten av kontrollerade företag hade brister i såväl prestandadeklaration som CE-märkning. Under projektets gång har Boverket dessutom löpande tagit emot anmälningar och frågor om minireningsverk.

Boverket bedömer att det kan finnas behov av framtida uppföljning inom branschen, för att säkerställa att marknadskontrollen haft genomslag på marknaden. En sådan framtida kontroll skulle kunna komma att förenas med provning.

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se